

Gammalsvenskby i maj 2009

Jag besöker Zmijivka några dagar i maj (21-25) – för tjugonionde gången. I år är det femtonårsjubileum för mig. Det var 1994 som jag var i byn för första gången tack vare Kjell Knutas. Sedan dess har det hänt en hel del. Många av de svenskar som då fanns är borta för alltid, personligheter som ständigt lever i minnet.

Den första morgonen söker jag mig tidigt till Dnipros närhet. Det är kanske den naturmässigt vackraste tiden under året i byn. Att sitta på kullarna högt över Dnipro en alldeles molnfri morgon med några betande kor inom synhåll har något paradiskt över sig. Allting är ännu grönt. Träden blommar. Det nya plåttornet på kyrkan glänser silvervitt som en fyrbåk i det svallande solljuset. Blommorna står i sin skönaste praktdräkt och rödbröstad fåglar flyttar sig

Vinden smeker fortfarande kyligt över armarna. Ännu har inte den riktiga sommaren gjort sitt intåg. Insekter pollinerar de intensivt väntande örternas öppna gap.

I diset över Dnipro skymtar Kachovka men längre nedströms försvinner kraftverket helt och dess konturer tar bar form i min inre. Långt borta hörs hundarna skälla i en ostäm, kakofonisk kör.

En fluga landar och känner främlingen på pulsen Hon får hållas, också hon en del av försommarens förförande ljuvlighet. Svalorna stryker fram över kullarna, tangerande den lågväxta vegetationen. Till slut smälter jag in i omgivningen och fåglarna vågar sig närmare.

Det tycks som om göken är en allestädes närvarande fågel. Överallt hörs dess från svenska gökar något avvikande dialekt. Till skillnad från våra gelikar har de ukrainska inget emot att visa sig. De sitter ofta tätt på kraftledningsstolparna.

Fragment av världspolitik

På vägen till Zmijivka har jag förstått att det pågår en kamp mellan Ryssland och Västeuropa som också berör människors hjärtan. Många som hoppats på att den orangea revolutionen skulle ha fört med sig något av värde, känner sig besvikna över att ingenting har hänt. Inför presidentvalet i januari är Viktor Jusjtjenkos opinionssiffror mycket låga,

Min chaufför tror att valet kommer att vinnas av Julija Timosjenko eller Viktor Janukovitj. Sedan orienterar sig Ukraina mot Ryssland, menar han: ”Vår mentalitet liknar mera den ryska. Det är där vi hör hemma. Du har väl hört talas om Svitaja Rus – Det heliga Ryssland.” ”Västeuropa vill inte ha våra jordbruksprodukter, de tar de polska i stället. Det är i Ryssland vi har vår naturliga marknad.” Det kanske blir annorlunda om 10 – 20 år, försöker jag. ”Jag kan inte vänta så länge”, genmäler han. ”Det är nu jag vill ägna mig åt jordbruk och åstadkomma något. Men det är nästan omöjligt att skaffa kapital till en rimlig ränta.”

Den här åsikten delas inte av chaufförens bror, som knappast låter sig förföras av de ryska locktonerna.

Människorna i byn

I byn återstår nu nio kvinnor som talar någotsånär svenska och som samlas runt de svenskar som besöker byn. Det finns ytterligare några som förstår svenska men som kanske inte tillhör denna inre krets. Dessutom finns ett stort antal svenskättlingar.

Lily Hansas är äldst. Hon fyllde 86 år i januari. Just nu har hon det jobbigt. Hennes hjärta fungerar inte särskilt bra och hon får injektioner på morgonen och på eftermiddagen.

Lily Hansas

När jag kommer ligger hon flämtande i sin säng. Kolja, Lilys systerson, är som vanligt hos Lily. Nu skickar hon honom till apoteket för att köpa medicin. Hennes syster **Maria Norberg**

är också där. Hon verkar däremot vara hälsan själv. Det mesta av förra årets äventyr tycks tillhöra det förgångna.

Efter en stund klär Lily på sig och vi sätter oss på en bänk utanför huset. Då kommer **Anna Annas** som ser ovanligt skröplig ut. Hon har haft problem med blodtrycket, ramlat och slagit sig blå. Hon vill låna en kofot, eftersom man håller på med en ombyggnad hemma hos henne. I morgon har Lilys svägerska Lisa Hansas, som just fyllt 84, mottagning. Jag undrar om vi skall gå dit tillsammans. Men den enda som orkar är Maria, som gärna vill följa med.

Maria Norberg, Anna Annas och Lily Hansas

På ålderdomshemmet finns **Milita Prasolova** och **Lidija Utas**. De bor inte längre i samma rum, eftersom de inte kunnat dra jämt. Den här gången går jag in till Milita och sitter och samtalar en stund. Hon har fått en ny rumskamrat, en betydligt yngre kvinna. Men inte heller med henne kommer Milita överens. Hon vill ha fönstret öppen, medan Milita vill ha det stängt, för hon fryser. Hon vill inte heller att Milita ser på henne. Milita verkar missnöjd med det mesta.

Maria och jag hälsar dagen efter på hos Lisa Hansas som för dagen är sprudlade glad och pratsam.

Lisa Hansas

I Schlangendorf finns bara **Maria Malmas** och **Anna Sigalet** kvar sedan Anna Portje avled i oktober i fjol. Maria har besvär med sina ben men hon orkar i alla fall gå en del. Hon har däremot rejält jobbigt med sin son, Sasja, som har en av sina perioder, då han dricker kopiöst.

Maria Malmas

I Anna Sigalets hem, där det för närvarande bor fem personer är två sjuka, hennes man och hennes svärson. Den förste kan inte stå på benen utan ligger hela dagarna.

Anna Sigalet

Viktor Buskas har köpt ett nytt hus. När jag först går dit på morgonen är ingen hemma. När jag gör ett nytt försök på kvällen tvättar sig hela familjen efter dagens arbete på fälten i ett handfat på golvet. Själva har de intet vatten utan måste hämta hos en granne som har en grävd brunn. Fortfarande fungerar alltså vattnet dåligt i byn.

Viktor Buskas nya hus

Men det är positivt att Viktor och **Paulina** har något att göra. Det verkar som om förlamningen har släppt litet för Viktor, när han fått ett bättre boende. Huset har fyra rum, som Viktor har möblerat. Ett av rummen är avsett för dottern **Marina** men hon vågar inte riktigt bo själv ännu. Nu är hon på dagis men i höst börjar hon skolan. Badrummet är i dåligt skick, så det behöver man reparera. Kanske kan de pengar jag har med mig från Viktors vänner i Värmland komma till nytta. Viktor verkar kommunicera flitigt med omvärlden genom sin mobiltelen.

Paulina, Viktor och Marina

Elsa Kozenko har inte kunnat gå till kyrkan i Schlangendorf på flera veckor. Hon tvingas gå till sjukhuset morgon och eftermiddag för att få behandling för sina hjärtbesvär. Under tiden ligger hon och vilar. Det är naturligtvis svårt för en människa med hennes vilja och optimism att förbli stilla. Hennes syster **Emma Utas** är emellertid som vanligt.

Elsa Kozenko

Hemma hos **Lilija Malmas**, **Roman Kozak** och dottern **Katarina** förflyter livet som vanligt. Just nu håller potatisen på att växa till sig. Men det verkar inte som om priset skulle komma ens i närheten av fjolårets. Det kan bero på att människor i kristider odlar mera själva. Efterfrågan minskar. Men det kan också ha sin grund i att skörden förväntas bli för stor, vilken driver ner priset.

Roman och Lilija

Katarina

Nina Klimenko är nu frisk igen efter en svår gallstensoperation..

Nina Klimenko

Hon spelar luffarschack med Katarina.

Nina och Katarina spelar luffarschack

I grannhuset ägnar man sig inte bara åt fiske i Dnipro utan också åt ett annat slags strömfiske, särskilt på kvällarna, när tv-programmen har börjat.

”Strömfiske”

Viktor Norberg syns inte till. Han befinner sig i konflikt med prästen **Oleksandr Kvitka**. Bland annat frågar sig Oleksandr om inte Viktor lagt beslag på Svenska kyrkans flagga som Ovan sjö församling skänkte till den ortodoxa församlingen i samband med kungabesöket. Oleksandr bjuder som vanligt på pelmeni en av kvällarna och han kan berätta att den gamla fejden mellan borgmästaren och läkarparet Zabluda tycks vara helt bilagd. Det bådär gott för det nödvändiga samarbetet i byn.

Läkarparet Aleksandr och Natasja Zabluda närmar sig pensionsåldern. Men de tänker nog arbeta också efter pensioneringen för att dryga ut kassan. Jag samtalar med dem om hur vi tillsammans skall kunna använda de medel som kungen skänkte till by. Ett förslag vore att renovera matsalen och köket på internatet.

Natasja Zabluda

Aleksandr Zabluda

På söndagen är jag inbjuden till det grekisk-katolska kapellets förmiddagsgudstjänst, där jag får tillfälle att hälsa från Sverige och där fader Stepan presenterar mig som både präst i Sverige och i Zmijivka, vilket naturligtvis känns som en verklig uppskattning. Fortfarande håller man till i kapellet. Det dröjer nog något år innan man kan flytta in i den nya kyrkan.

Den blivande grekisk-katolska kyrkan

På eftermiddagen har vi vår egen nattvardsgudstjänst i den gamla svenska kyrkan. Denna gång kommer det tyvärr inte så många på grund att flera inte orkar. På söndagskvällen är det sedan konsert i Kulturhuset med byns egna förmågor. Det blir en intressant stund, där inte minst Maria Norberg dotter visar sig vara en alldeles utmärkt sångerska.

Karl-Erik Tysk